

Progetu finantziau cun su dinai de sa Regione Autònoma de Sardigna cunformas a sa L. 482/99 e a sa L.R. 22/2018

Contus e logus orrorosus del su costumù populari sardu.

“Candu morit die nascit isteddu”, est unu d'iciu antigu ca arragordat sa fundamenta de sa vida de dònna òmini, s'intraverai de sa vida cun sa morti. Po custu motivu sa cultura traditzionali sarda at fraigau ritus e credèntzias apitzus de sa nàschida e de sa morti, ca funt arragordaus de giòvunus e bècius e si contant fintzas a oi.

In sa cultura sarda una famiglia manna meda fiat sinnu de beneditzioni mentras fiat una scurmìniga a tenni pagus fillus, o unu o fintzas nudda. Po is chi teniant sceti unu fillu si naràt: *“parit su fillu de Luxia Arrabiosa”*, po arragordai sa paristòria ca contat sa morti de s'ùnicu fillu ca teniat. Fiat fintzas peus chi fillus non ndi arribàt, difatis sa fèmina ca non fiat arrannèschia a tenni fillus fiat tzerriada *lunàdiga*, est a nai nàschida de luna mala. Issa fiat cunsiderada cumentu a ogu malu casi ca disigiàt is fillus de is àterus.

Sa sotziedadi agrìcula poniat is fillus mascus a innantis de is fèminas casi ca custus podiant traballai in su sartu e agiudai sa famiglia a bivi e a cresci. Sa fèmina puru fiat de importu, casi ca traballàt in domu, ma sèmpiri prus pagu de su mascu.

S'augùriu prus bellu po un famiglia giòvuna fiat: *“saludi e fillu mascu”*, sa saludi innantis de totu ma fintzas chi in sa famiglia nascessint fillus mascus casi ca custus podiant traballai e portai benèssiri in domu e sighiri a portai a innantis s'aredeu.

Po fai a manera chi is pipius necessint sanus e sanus bivessint si fadiant totu una truma de ritus e pregadorias arribadas de sa traditzioni sarda, a manera chi su pipiu gosessit de saludi bona e bivessit po tempus meda.

Costumàntzias

Sa diri de a innantis de sa coja sa fèmina depiat bitiri s'asciugàriu a sa domu noa, in sardu fiat tzerriau *“su beni”*. Custu fiat portau cun s'acumpagnamentu de parentis e amigus

festantis e donniunu bitiat calincuna cosa. Innantis de totus nci fiat una picioca ca aguantàt su frascu cun s'àcua bella a bufai e una cannuga, "*sa cannuga de sa sposa*", ca fiat unu arregallu de su sposu.

Candu fiant arribaus a domu de is sposus sa sposa depiat filai tres sogas de filu da depiant serbiri po acapiai is primus fillus nàscius. Sa sposa depiat donai a cura de non ddus segai poita deghinò su pipiu iat a essi mortu apenas nàsciu.

Sa fèmina prìngia depiat donai atentzioni a totu una filera de ritus tramandaus de is antigus. Issa timiat prus che totu s'ogu malu. Po mori de custu chi sa fèmina atobiàt calincunu connotu po s'ogu malu depiat "*fai is ficas*" (genia de ingestu chi si fait ponendu su póddeghe mannu in mesu de is àterus primus duus a buciconi serrau e spudendu in su matessi tempus dispretziendu a calincunu o calicuna cosa de mala manera), opuru si podiat tocai su paneri.